

CONSECINȚELE CENZURII ȘI ACCESULUI INTERZIS LA INFORMAȚIE ASUPRA SPIRITULUI NAȚIONAL

Simion CARP,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Elena CARP,

master în drept

Summary

Censorship has always followed the evolution of freedom of expression, being as old as the world itself. Although, in some circumstances, censorship (especially self-censorship) is a compelled phenomenon that has been and still remains a means of coercion, control, manipulation and limitation of freedom of expression to both: the individual and the masses. Censorship was, it is and will certainly remain for a long time an essential piece in the mechanism of human society. Therefore, it remains an extremely wide, complex and controversial phenomenon, the usefulness of which can not be denied by any society that pretends to be normal but whose excesses must guard everyone. In this study the authors analyze the transformation process of censorship as a tool of repression applied to people through which is trying to deform the national-patriotic spirit.

Conform definiției generale, cenzura este procesul de prevenire a diseminării (divulgării, răspândirii) informației către publicul larg de un grup de control. De obicei, cenzura este realizată de guverne, grupuri religioase sau de mass-media, dar există și alte forme de cenzură¹. Păstrarea informațiilor secrete oficiale, secretelor comerciale, proprietății intelectuale și comunicațiilor privilegiate avocat-client nu sunt de obicei calificate ca cenzură, atâta timp cât rămân în limite rezonabile. De aceea cenzura poartă de cele mai multe ori o semnificație și este o formă de presiune prin secretizarea informațiilor. Anume procesului de transformare a cenzurii în instrument de presiune aplicat unui popor, prin care se încearcă deformarea spiritului național-patriotic, va fi dedicat prezentul studiu.

Între anii 1806-1812, două imperii – Otoman și Rus – contestau întâietatea într-un război cu șanse variabile de reușită. În cele din urmă, Imperiul Rus a învins și a silit Imperiul Otoman să plătească despăgubirile de război. Din lipsa de mijloace financiare, plata se făcea prin cedarea de posesiuni învingătorului. Așa au fost cedate teritoriile din Balcani și Bucovina Austro-Ungariei habsburgice, teritoriile din Caucazul de Nord Rusiei. În 1812 teritoriul dintre Prut și Nistru a fost revendicat și cedat

¹ *Dicționar enciclopedic ilustrat*, Chișinău, Ed. „Cartier”, 1999, p. 174.

Imperiului Țarist. După cum afirmă istoricii, a fost o tranzacție dintre două imperii care nu aveau nici un fel de drept național ori istoric asupra acestui teritoriu².

Anexarea Basarabiei la Imperiul Țarist, pecetluită în formule juridico-politice la data de 28 mai 1812, a avut urmări devastatoare asupra dezvoltării ambelor principate românești – Moldova și Țara Românească. Au fost stopate procesele de dezvoltare economică și de formare a spiritului național românesc pentru decenii și secole înainte.

Procesul de colonizare a Basarabiei a demarat imediat, în vara anului 1812, prin adoptarea la 23 iulie a „Statutului special pentru coloniștii sosiți în Basarabia”. Doritori din diverse țări (Bulgaria, Polonia, Țările Baltice, Franța, Germania, Elveția etc.) puteau să vină să colonizeze teritoriile din Basarabia: ei obțineau cetățenia rusă și mai multe privilegii (inclusiv scutirea de impozite), spre deosebire de băștinași. Acest proces a urmărit popularea teritoriilor „libere” din Basarabia (mai ales în sud), crearea unei tagme de susținători ai regimului, sporirea potențialului economic al provinciei, schimbarea componenței etnice a Basarabiei și deznaționalizarea băștinașilor (dacă în anul 1810 străinii constituiau 5% din totalul populației, în 1817 erau deja 14%). Concomitent, din anul 1813 au fost interzise relațiile culturale și economice cu moldovenii de peste Prut, mai mult chiar, s-au depus eforturi îndreptate spre învrăjbierea și dezbinarea celor două maluri de Prut³.

Extinderea teritorială și acapararea regiunilor „neruse” trebuia justificată cu orice preț. De aceea, în slujba intereselor țariste, iar ulterior și a conducerii sovietice, au fost puse elemente istorice denaturate și pseudosavanți care au venit cu diferite idei aberante. Astfel, dacă la început autoritățile susțineau concepția „mesianismului rusesc” în care armatele ruse ocupau teritoriile și țările „în mod nobil și dezinteresat” doar pentru a elibera populația ortodoxă de sub jugul otoman, ulterior ei susțineau că teritoriul Basarabiei trebuie să fie anexat Imperiului Rus datorită „sângelui vărsat de soldații ruși” în campaniile desfășurate.

Justificarea anexării teritoriale era și mai greu de găsit în condițiile în care componența națională a populației băștinașe nu includea o componentă semnificativă rusă. Adevărul istoric este cât se poate de elocvent – la recensământul din 1817, după cinci ani de la anexare, rușii nu apar ca etnie importantă în Basarabia. Mai mult chiar, în anul 1892, istoricul și ideologul casei imperiale ruse Pompei Batiușkov scria: „Dacă dorim ca Basarabia să fie cu adevărat... gubernie rusească, adică să fie unită organic cu Rusia și să nu se mai afle în centrul atenției și agitației românești,

² Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, Ed. „Aiva”, 1995, p. 10-15.

³ Anton Moraru, *op. cit.*, p. 15-22.

e necesar ca prin intermediul școlii să-i familiarizăm pe țăranii moldoveni cu limba slavă bisericească veche și să-i facem măcar prin limbă pe jumătate ruși⁴.

Este cert faptul că din momentul anexării Basarabiei de către Imperiul Țarist cursul istoriei se separă pentru Basarabia și pentru restul teritoriului românesc. Prima suferă de la ruperea contactelor cu spațiului românesc, suportă cu greu și multele lipsuri, și o politică brutală, dură, de rusificare și asimilare a populației românești băstinașe. În teritoriile românești de dincolo de Prut, se desfășoară evenimente remarcabile – răscoala lui Tudor Vladimirescu, mișcarea de emancipare națională, Revoluția de la 1848, Unirea Moldovei cu Țara Românească la 1859, proclamarea și recunoașterea independenței României la 1878, Marea Unire la 1918.

A fost perioada istorică de conștientizare a identității românești, de afirmare a neamului nostru. În Basarabia aflată sub administrare rusă, aceste procese au fost denaturate și interpretate tendențios de autoritățile imperiale. Orice încercări de solidarizare cu Patria istorică, de aliniere la procesele de peste Prut, de formare a identității naționale au fost crunt înăbușite.

Au urmat două secole negre pentru populația Basarabiei, în care s-au adevărit cele mai triste previziuni și temeri, și în care adevărurile istorice și spiritul național au fost anihilate printr-o politică de deznaționalizare și asimilare a populației majoritare românești. Au existat foarte puține exemple biografice pozitive, în care basarabeni precum Iacov Danilovici Ghinculov (1807-1870), ajuns profesor al Universității din Sankt Petersburg, reușește să elaboreze „Dicționarul moldo-rus” (în două volume, publicat la Chișinău în 1829), dar și „Cartea de buzunar pentru ostașii ruși în campaniile din Principatele Române” (Sankt Petersburg, 1854). Sau exemplul lui Aristide Casso, boier basarabean al cărui fiu Leon (Lev), născut la Paris, avea să devină ministru al Învățământului în Imperiul Rus între anii 1910-1914, autor al lucrării „Românii pe Dunăre”, care a reușit să supraviețuiască doar punându-și capacitățile și aptitudinile în slujba regimului țarist.

Ocupația sovietică a fost și mai perfidă în alegerea mijloacelor prin care să-și asigure perpetuarea guvernării. Un factor de risc pentru regimul de ocupație îl prezenta intelectualitatea, de aceea anume ea a fost clasa socială care a pățimit cel mai mult din cauza eforturilor structurilor de securitate și politicii conștiente duse de guvernul sovietic, fiind dezbinată prin acțiuni speciale de diversiune, terorizată și chiar exterminată. Elementele rămase au fost forțate să susțină falsuri istorice, precum că: „strămoșii slavilor au populat teritoriul dintre Carpați și Nistru înainte

⁴П.Н. Батюшков, *Бессарабия. Историческое описание*, Санкт-Петербург, 1892, с. 174.

de formarea poporului moldovenesc”; „în 1812 Basarabia s-a alipit la Rusia țaristă prin voia poporului și această alipire a fost favorabilă populației băștinașe”; „România a cotoplit Basarabia în 1918 și Rusia sovietică a eliberat-o de sub jugul străin în 1940” etc.

Se cunoaște de mai mult timp faptul că rodul muncii intelectuale este izvorul scris – cartea (în sensul larg al cuvântului, care ar include și publicațiile periodice). Introducând cenzura și limitând accesul la informație, liderii sovietici au „sterilizat” practic orice cercetări istorice, lingvistice sau de altă natură care nu le conveneau.

Savanții basarabeni, mai ales istoricii, aflați constant sub supraveghere și presiune continuă din partea autorităților, la limita supraviețuirii intelectuale și fizice, au ajuns să se călăuzească de indicațiile academicienului rus B. Grekov (director al Institutului de Istorie al Academiei de Științe a URSS între anii 1938-1953), care susținea că orice sursă poate fi utilă cercetătorului numai în cazul în care știe bine cum s-o folosească. Referindu-se la această directivă a lui Grekov, cunoscutul scriitor kazah O. Suleimenov a subliniat că istoriografia sovietică obedientă dezvăluia doar ceea ce se aștepta de la ea⁵.

Ocupația țaristă rusă, iar apoi și cea sovietică, au dat dovadă de o „coerență și consecutivitate de invidiat” în distrugerea spiritului național-patriotic românesc. Încă în 1913, V.I. Lenin (Ulianov) este nevoit să recunoască una dintre trăsăturile caracteristice fundamentale ale problemei naționale în Rusia – faptul că, sub aspect geografic, marile națiuni neruse locuiau la periferiile imperiului și, de regulă, erau înrudite cu popoarele din țările limitrofe: polonezii, românii, armenii etc. În viziunea lui Lenin, anume aceste părți ale popoarelor, ținute în cadrul Imperiului Rus, alcătuiau forțele centrifuge care zdruncinau într-o anumită măsură unitatea politico-administrativă a Imperiului Rus⁶.

Pornind de la această realitate, bolșevicii au depus eforturi considerabile pentru a asigura, în regiunile de graniță, nuclee etnice fidele regimului. După preluarea puterii, bolșevicii au respins și au încălcat orice norme democratice, conducând statul doar prin metode violente și teroare. Au fost întreprinse numeroase și sângeroase campanii de colectivizare și expropriere, care urmăreau, de fapt, și un scop ascuns – de-naționalizarea și rusificarea populației băștinașe⁷.

O componentă constantă a acestor regimuri era cenzura și îngrădirea accesului la informație pentru băștinași. Era o componentă absolut necesară pentru perpetuarea ocupației, pentru manipularea și spălarea

⁵ Олжас Омарович Сулейменов, *Аз и Я*, Alma-Ata, 1975, c. 173.

⁶ V.I. Lenin, *Opere complete*. Citate de Elena Șișcanu, „Totalitarismul – fenomen al secolului XX-lea”, în *Revista de istorie*, nr.4/1996, p. 102.

⁷ Simion Carp, Elena Carp, Terentie Carp, Ghenadie Ciobanu, *Istoria satului Baiuș în documente 1911-2011*, Chișinău, Ed. Profesional Service SRL, 2012, p. 25.

creierelor.

Bibliotecile din Basarabia au devenit primele ținte ușoare ale proceselor de nimicire spirituală. Erau distruse opere și publicații în care direct sau tangențial se amintea, descria, analiza destinul și organizarea Principatelor Române, în care existau hărți ale Principatelor Unite, în care se vorbea despre oamenii iluștri ai neamului și faptele acestora etc. A căzut pradă acestui proces de „epurare” aproape întregul fond de carte existent la acea perioadă. Au reușit să se „salveze” puținele evanghelii și alte cărți bisericești.

Petre Ștefănuță – celebru folclorist basarabean născut la Ialoveni în 1906, arestat de NKVD în 1940 și executat de autoritățile sovietice în 1942 – face o trecere în revistă a fondului de carte existent în acea perioadă în bibliotecile publice, în bibliotecile sătești și cele particulare. El constată predominarea absolută a cărților religioase – ceasloave, psaltiri, acatiste, cărți de învățătură despre legea lui Dumnezeu, evanghelii, noi și vechi testamente etc. și remarcă lipsa cu desăvârșire a oricăror cărți și publicații⁸. Același autor scria: „În timpul stăpânirii rusești, în Basarabia cartea românească a fost foarte rară. În special, în a doua jumătate a sec. XIX, după ce limba moldovenească a fost scoasă și din cele câteva seminarii și școli elementare, unde se învăța după libera alegere a elevului în locul limbii germane, și după ce pătura boierească a luat calea culturii rusești...”⁹.

În teritoriul de dincolo de Prut, în bibliotecile din România, procesul a început doar după anul 1944, odată cu instaurarea regimului comunist. În baza prevederilor Convenției de Armistițiu, încheiată la Moscova la data de 12 septembrie 1944, între România și Națiunile Unite, s-a introdus cenzurarea publicațiilor cu caracter fascist sau care aduceau un prejudiciu Națiunilor Unite. La scurt timp aceste măsuri au fost deturcate și distorsionate de autorități, transformându-se într-o cenzură de tip comunist, susținută de sovietici. După instituirea Republicii Populare Române, cenzura comunistă a devenit atotputernică. Între alte măsuri privind apariția ziarelor, difuzarea știrilor la radio, controlul corespondenței ș.a. s-a dispus și epurarea bibliotecilor¹⁰.

În bibliotecile din România și astăzi se păstrează mai multe liste după care s-au făcut epurări ale cărților în perioada anilor 1945-1989: trei volume în 1945, unul în 1946, un volum masiv în 1948 însoțit de un supliment, precum și unul în 1949. În 1949 a apărut broșura „Publicații nedifuzabile”. Alături de acestea încep să apară „Liste de circulație inter-

⁸ Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*, vol. II, Chișinău, Ed. „Știința”, 1991, p. 278-282.

⁹ *Ibidem*, p. 304.

¹⁰ „Fond secret, fond special”, în *Magazin istoric*, nr. 2/2006, p. 60.

nă”, care marchează trecerea de la o etapă la alta: de la interzicerea publicațiilor la secretizarea lor. De-a dreptul aberant este faptul că din 1948 încep să fie interzise ediții ale autorilor clasici precum Ion Antonescu, Maria Antonescu, Armand Călinescu, Octavian Goga, Iuliu Maniu, Pamfil Șeicaru, Al. Vaida-Voievod, Mircea Vulcănescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale ș.a. – ediții care „erau interzise pentru spiritul fascist în care s-a făcut editarea, comentarea și prezentarea lor”¹¹.

De asemenea, au fost scoase din circuit fără vreo precizare „toate manualele școlare anterioare anului 1947 sau care nu figurează pe tabloul oficial al manualelor aprobate de Ministerul Învățământului”. Interdicția viza și „orice hărți care înglobează între granițele Republicii Populare Române teritoriile ce nu-i aparțin”, respectiv Basarabia și nordul Bucovinei aflate la URSS, precum și sudul Dobrogei cedat Bulgariei. La fel, au fost puse la index toate calendarele, almanahurile populare de orice fel din perioada 1938-1944¹². Au fost interziși savanți cu renume, iar un număr mare de lucrări valoroase au fost distruse, în special cele ce confirmau istoria noastră comună, ele fiind substituie cu tone de literatură „corectă și necesară pentru a ridica nivelul ideologico-politic”, studiarea căreia a devenit obligatorie pentru fiecare cetățean¹³.

Pentru a umple golurile în educația spirituală a maselor și a suplini rafturile goale, pe ambele maluri ale Prutului sunt înființate celule de propagandă sovietică. În România au fost publicate lucrări de tipul „Îndrumarul pentru educația materialist-științifică și umanist-revoluționară a tineretului”¹⁴, iar în RSSM au fost aduse lucrări precum „Filosofski slovari”¹⁵ etc.

Puterea sovietică prin intermediul organizațiilor de partid primare și raionale, supraveghea cu strictețe procesele de „spălare a creierului”. Documentele de arhivă demonstrează cu câtă rigurozitate se raporta despre aceasta. „...Dintr-un număr total de 64 de membri și 22 de candidați în partid, doar 11 persoane au citit toate cele 12 capitole ale Cursului scurt de istorie a PCUS(b). Majoritatea membrilor și candidaților în partid, de când au fost mutați la lucru, nu s-au ocupat deloc mai mult de 6 luni cu studierea istoriei partidului, la acești tovarăși se referă nu doar comuniștii din organizațiile primare de partid (Serdiuk, Ganșin, Galușceak și alții), ci și cei din comitetul raional de partid, precum tov. Posa-

¹¹ „Fond secret, fond special”, în *Magazin istoric*, nr. 2/2006, p. 60.

¹² *Ibidem*, p. 61.

¹³ S. Carp, Gh. Chirița, T. Carp, E. Gîrbu, *Tradiții militare (Trecut, prezent și viitor)*, Chișinău, CEP „BONS OFFICES”, 2013, p. 95.

¹⁴ Gheorghe Crasnea, Ion Strugariu (coordonatori), *Îndrumar pentru educația materialist-științifică, umanist-revoluționară a tineretului*, București, Ed. Politică, 1985.

¹⁵ И.Т. Фролова (редактор), *Философский словарь*, Москва, Издательство Политической Литературы, 1987.

jeva, Hmâzenko și alții¹⁶.

Astăzi sintagma *spălarea creierelor* sună ca o banalitate, mai ales pentru generația tânără. Rareori, persoanele în etate sunt dispuse să-și amintească istoria guvernărilor comuniste, când odată instaurate autoritățile sovietice au început să promoveze ideologiile comuniste ale lui Stalin: marxism-leninismul, darwinismul și ateismul¹⁷. Pentru a facilita procesul de supunere a populației și preluarea ideologiei comuniste, în teritoriul ocupat dintre Prut și Nistru s-a recurs la înlăturarea din conștiința oamenilor a preceptelor religioase – în consecință se închid bisericile, sunt prigonii credincioșii.

Doar între anii 1940-1941, odată cu anexarea Basarabiei la Imperiul Sovietic (a doua anexare, în urma Pactului Ribbentrop-Molotov), au fost distruse 13 biserici, alte 27 lăcașuri sfinte au fost transformate în cluburi, depozite, săli de gimnastică, iar 48 de preoți au fost uciși sau deportați¹⁸. Puțini își mai aduc aminte de vremurile triste, când fiecare act al puterii începea cu o trecere în revistă a „succeselor obținute” și cu laude aduse Partidului comunist. Toate acestea aveau loc în condițiile unei crize profunde în toate sferele vieții, în cadrul unui stat ce încălca grosolan toate drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, pe timp de foamete organizată, deportări și colectivizare forțată.

În locul valorilor creștine și naționale erau impuse pseudovalori noi. În locul credinței în Dumnezeu se propovăduia doctrina comunistă și credința față de idoli ei. Dragostea față de origini, tradiții și valorile naționale în general erau substituite cu dragostea pentru „primul stat socialist din lume”, cu dragostea pentru o istorie revizuită de pe poziții de clasă, pentru cultura poporului rus, cultură apreciată și ea de pe pozițiile marxism-leninismului. Au fost schimbate denumirile unor străzi și localități. Monumentele lui Lenin, Stalin și ale altor luptători pentru puterea sovietică au împânzit satele și orașele. Operele clasicilor literaturii române au devenit interzise, la fel și lucrările istoricilor „incomози” care brusc au devenit „burghezi”¹⁹.

În România revenirea lucrurilor, științei, istoriei în albia lor firească a mers pe „un scenariu mult mai accelerat” și de la 1989 acestea s-au reflectat negativ asupra spiritului național-patriotic. Doar în Republica Moldova, unde legiuitorul a dat dovadă de lașitate în elaborarea și implementarea unei legi a lustrației, elementele distructive pentru spiritul național autentic mai sunt vii. Din păcate, constatăm și rodul activității

¹⁶ Arhiva Organizațiilor Social-Politice a Republicii Moldova, F. 252, inv. 1, d. 182, f. 7.

¹⁷ Simion Carp, Elena Carp, Terentie Carp, Ghenadie Ciobanu, *op. cit.*, p. 25.

¹⁸ Mihai Gribincea, *Basarabia în primii ani de ocupație sovietică 1944-1950*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1995, p. 35.

¹⁹ Elena Șișcanu, „Totalitarismul – fenomen al secolului al XX-lea”, în *Revista de istorie*, nr.4/1996, p. 98.

acestor celule, dar și a „pseudosavanților moldoveni” formați în biblioteci comuniste, în stradă sau în albia politicii murdare.

Nu întâmplător, la începutul articolului, am menționat despre „coerența și consecutivitatea” autorităților ruse și sovietice în distrugerea identității spirituale românești. Drept exemplu, vom apela la opera ilustrului istoric Nicolae Iorga.

În Republica Populară Română, cenzura a eliminat în mod prioritar întreaga operă a lui Nicolae Iorga („Istoria Românilor”, în 11 volume) – fondul documentar magistral, care are capacitatea și potențialul de a deveni cartea de căpătâi a neamului românesc. În Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, opera ilustrului istoric apare abia după anul 1991; în vacuumul existent de până atunci, un pseudosavant, în lucrarea sa, „Din «Obiceul pământului» al Moldovei feudale (sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX)”, critică ilustrul istoric și om politic Nicolae Iorga, ridicând în slăvi „însemnătatea progresistă a actelor de unire a Basarabiei cu Rusia și eliberarea ținutului...”²⁰. Oare mai trebuie să amintim că o astfel de literatură mai „spală” și astăzi creierii oamenilor simpli din Republica Moldova? Și mai mare ne este nedumerirea când autorul este decorat de elita politică cu „Ordinul Republicii”... E firesc să-ți dorești să le arunci „operele” la coșul de gunoi al istoriei, iar când accidental se vor aprinde, să nu ridici măcar un deget pentru a le salva.

Regimurile totalitare au apropiat fără să-și fi dorit Republica Moldova și România – ambele state românești – prin soartă, destin și procese de renaștere națională. Eliberarea de ideologia comunistă a însemnat pentru ambele state revenirea la normalitate, la valorile naționale firești: istorie, limbă și tradiții seculare românești. Încetul cu încetul, sunt publicate lucrări ale autorilor „interziși” de regimurile apuse, se pun bazele unor generații care cunosc limba, originea și etnogeneza neamului.

În eforturile de stârpire a ideologiei totalitar-comuniste, România a cunoscut progrese palpabile. Nu s-a redus doar la îndepărtarea cenzurii și la ridicarea rigorilor impuse de guvernarea comunistă, ci au fost adoptate un șir de acte normative care prohibesc participarea foștilor colaboratori ai securității la viața politică, au fost studiate și publicate dosarele SRI (Serviciul român de informație), în care erau prezentate persoanele supuse cercetărilor și persecuțiilor – istorici, arheologi, etnografi – Ion Nestor, Vladimir Dumitrescu, Constantin Nicolăscu-Ploșor, Ioan Lupaș, Virgil Vătășianu, Aurel Decei, Mihai Berza ș.a.²¹.

În prezent nimeni, nici persoanele sus-puse și nici formațiunile politice, nu riscă să limiteze accesul la informație, sau să ceară introdu-

²⁰ Andrei Galben, *Din „Obiceul pământului” al Moldovei feudale (sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX)*, Chișinău, Ed. „Știința”, 1986, p. 10.

²¹ Ioan Opriș, *Istoricii și securitatea*, Ed. Enciclopedică, București, 2004.

cerea cenzurii – ar risca să pună în pericol democrația și fundamentele statului de drept. Astăzi, elementele diversioniste (căci altfel nici nu le putem numi) și-au schimbat „tactica”. În desfășurarea firească a istoriei mai apar ca niște răbufniri târzii lucrările autorilor aserviți precum V. Țaranov, care se conduce prioritar de ideologia stalinistă și încearcă o resovietizare a științei noastre istorice²².

Se urmărește o nouă izolare a noastră, a românilor de la est de Prut, de restul spațiului românesc și o remodelare a conștiinței noastre istorice și naționale, a românilor basarabeni după tiparele unei ideologii fabricate. Sunt reluate inoștii staliniste despre existența a două popoare – român și moldovean, și a două limbi distincte – româna și moldoveneasca. Iarăși se recurge la rușinoase tactici de trunchiere a textelor scrise de iluștrii noștri conaționali, la deformarea și falsificarea aprecierilor și concluziilor formulate de ei. Pe de o parte, se dorește atragerea minților moldovenilor în niște „teatre ale absurdului”, în care se șterge orice element de identitate națională, pe de altă parte, prin discuții contradictorii inutile și aberații neargumentate aruncate de pseudosavanți, poporului i se creează un dezgust și o repulsie în afirmarea identității naționale, a originii latine, a limbii române.

Istoria este memoria colectivă a unui popor.

Cenzura și îngrădirea accesului la informație lasă o amprentă distructivă asupra istoriei, de fapt, o distorsionează. Istoria distorsionată, artificială va influența în mod inevitabil și spiritul național, dar, oricare ar fi intențiile denaturării și subiectele implicate, adevărul istoric va ieși la lumină, mai devreme sau mai târziu – ca în cazul Basarabiei – Republica Moldova – și atunci spiritul național, cu eforturi dublate va recupera deceniile și secolele pierdute. După cum afirma M. Bruchis: „Adevărul, fie și cel exprimat de cele mai multe ori în surdina, ajunge la urechile și inimile tinerei generații, și joacă un rol de mare importanță în trezirea conștiinței naționale”²³.

Bibliografie

1. Michael Bruchis, *Republica Moldova: Quo vadis*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999.
2. Simion Carp, Elena Carp, Terentie Carp, Ghenadie Ciobanu, *Istoria satului Baiuș în documente 1911-2011*, Chișinău, 2012.
3. Gheorghe Crasnea, Ion Strugariu (coordonatori), *Îndrumar pentru educația materialist-științifică, umanist-revoluționară a tineretului*, București, Ed. Politică, 1985.

²² Ion Varta, „Istoria modernă a românilor basarabeni – parte integrantă a istoriei moderne a neamului românesc”, în *Destin românesc*, nr.4/2001, Chișinău – București, pag.156.

²³ Michael Bruchis, *Republica Moldova: Quo vadis*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999, pag. 17.

4. *Dicționar enciclopedic ilustrat*, Chișinău, Editura Cartier, 1999.
5. Andrei Galben, *Din „Obiceiul pământului” al Moldovei feudale (sec. XVIII - prima jumătate a sec. XIX)*, Chișinău, Ed. „Știința”, 1986.
6. Mihai Gribincea, *Basarabia în primii ani de ocupație sovietică 1944-1950*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1995.
7. Anton Moraru, *Istoria românilor. Basarabia și Transnistria (1812-1993)*, Chișinău, Ed. „Aiva”, 1995.
8. Ioan Opreș, *Istoricii și securitatea*, Ed. Enciclopedică, București, 2004.
9. Elena Șișcanu, „Totalitarismul – fenomen al secolului al XX-lea”, în *Revista de istorie*, nr. 4/1996.
10. Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare*, vol. II, Chișinău, Ed. „Știința”, 1991.
11. Ion Varta, „Istoria modernă a românilor basarabeni – parte integrantă a istoriei moderne a neamului românesc”, în *Destin Românesc*, nr. 4/2001, Chișinău – București, 2001.
12. П.Н. Батюшков, *Бессарабия. Историческое описание*, Санкт-Петербург, 1892.
13. Олжас Омарович Сулейменов, *Аз и Я*, Алма-Ата, 1975.
14. И.Т. Фролова (редактор), *Философский словарь*, Москва, Издательство Политической Литературы, 1987.